

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 2 juli 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer Wouter Bos

Aanvang: 9.30 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Esmeijer

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemorgen, allemaal. Aan de orde is het openbaar verhoor van de heer Bos. Mijnheer Bos, goedemorgen.

De heer **Bos**: Goedemorgen.

De **voorzitter**: Welkom namens onze parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties.

De heer **Bos**: Dank u wel.

De **voorzitter**: Wij onderzoeken het hele stelsel van corporaties, de werking en de opzet daarvan. Wij kijken ook naar de incidenten die plaatsvonden. We willen daarom weten wat er allemaal gebeurde, hoe dat kon gebeuren en wie ervoor verantwoordelijk zijn.

Vandaag, mijnheer Bos, concentreren wij ons wederom op de rol van de regering in de periode die we onderzoeken. De regering is immers de opsteller van wet- en regelgeving, die altijd grote impact heeft, ook op deze sector. In dat verband bent u opgeroepen als getuige. Het verhoor vindt plaats onder ede. U hebt ervoor gekozen om de eed af te leggen dat u de

gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Gaat u staan en zegt u mij na: zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De heer **Bos**: Zo waarlijk helpe mij God almachtig.

De **voorzitter**: U staat onder ede, mijnheer Bos; neemt u plaats. De microfoon kan gewoon aanblijven. U laat zich bijstaan door de heer Padje, die ik welkom heet. U dient natuurlijk zelf de vragen van de commissie te beantwoorden.

De heer **Bos**: Daar was ik al bang voor.

De **voorzitter**: We gaan beginnen. Er zijn vragen van verschillende commissieleden. Het woord is aan de heer Mulder.

De heer **Mulder**: Mijnheer Bos, u was van februari 2007 tot en met februari 2010 minister van Financiën en vicepremier in het kabinet-Balkenende IV. De commissie heeft vragen over die periode waarin u minister was, onder andere over de financiering van de wijkaanpak in de 40 krachtwijken en over de verplichting voor corporaties om vennootschapsbelasting te betalen over al hun activiteiten.

Het is de commissie gebleken -- we hebben dat afgelopen maandag ook gehoord van voormalig minister Winsemius -- dat er tijdens de formatie van het kabinet-Balkenende IV een rekenfout is gemaakt. In de financiële paragraaf van het coalitieakkoord wordt 750 miljoen euro per jaar aan inkomsten ingeboekt die de corporaties moeten leveren, maar men had niet opgenomen waar dat geld vandaan moest komen. U kreeg als beoogd minister en als partijleider van de Partij van de Arbeid op 9 februari 2007 hierover een zogeheten blauwe brief van minister Winsemius. Was hij de eerste die u wees op deze rekenfout?

De heer **Bos**: Mag ik eerst uitleggen hoe de rekenfout technisch in elkaar zit? Ik denk namelijk dat zij net anders in elkaar zit dan u haar beschrijft.

De heer **Mulder**: Dat mag, want dat zou mijn tweede vraag zijn.

De heer **Bos**: Ja, oké. In het coalitieakkoord stond opgenomen dat er 750 miljoen op enigerlei wijze geheven zou worden over het vermogen -- het overtollig vermogen of het teveel aan vermogen -- van woningbouwcorporaties. Dat was een politiek breed gedragen idee. Ik geloof dat alle partijen destijds wel een manier in hun verkiezingsprogramma hadden staan om iets van dat vermogen af te romen. 750 miljoen dus. Ook was in het coalitieakkoord opgenomen dat er op allerlei manieren geld gestoken zou worden in wijken. Dat gebeurde verspreid. Dat hele spectrum aan voorstellen is in de kabinetsformatie doorgerekend door het secretariaat van de formateur. Dat waren twee ambtenaren. Daar kwam een plaatje uit dat ons als onderhandelaars vertelde dat het klopte. Vervolgens is het door het Centraal Planbureau doorgerekend. Daar zaten ook geen opmerkingen bij dat er iets mis zou zijn.

Op enigerlei moment werd duidelijk dat het misschien toch niet klopte. Dat had met name te maken met inzichten op het ministerie van Financiën, dat door de ambtenaren van de formateur kennelijk niet betrokken was bij het doorrekenen van de diverse voorstellen. De kritiek van het ministerie van Financiën kwam eigenlijk neer op het volgende: je mag niet zomaar 750 miljoen heffen bij woningbouwcorporaties.

Er zijn twee manieren om dat te doen. De eerste manier is dat je heel specifiek heft bij woningbouwcorporaties, maar dan moet het geld ook echt terug naar de plek waar je het geheven hebt. Je moet dan dus niet alleen zichtbaar 750 miljoen halen bij woningbouwcorporaties, maar diezelfde 750 miljoen via een begrotingsfonds of iets dergelijk ook weer terug de wijken in laten vloeien. Nou, zo stond het niet in het coalitieakkoord. Het werd weliswaar gehaald bij woningbouwcorporaties, maar het ging vervolgens op allerlei diffuse manieren de wijken in en niet via de corporaties, of niet helemaal via de corporaties. De tweede manier is als volgt. Als je zegt dat je "gewoon" wilt kunnen heffen en daarna "gewoon" je geld wilt kunnen uitgeven, heb je eigenlijk niet zo geweldig veel instrumenten die juridisch overeind zullen blijven, behalve bijvoorbeeld een vennootschapsbelastingplicht. Alleen brengt die dan weer veel minder op

dan de 750 miljoen die in het coalitieakkoord verondersteld werd. De conclusie van de ambtenaren van Financiën was dus: "Ofwel hebt u een heffing opgenomen die juridisch helemaal niet mag omdat het geld niet teruggaat naar de sector. U geeft uw geld dan wel uit, maar de heffing mag niet, en dus hebt u een gat van 750 miljoen. Ofwel doet u een heffing die wel mag, maar dan brengt die niet 750 miljoen op, maar" -- dat was toen het inzicht -- "misschien maar 100 miljoen. Dan hebt u een gat van 650 miljoen." Dat is het eerste gat dat geconstateerd werd.

Het tweede gat dat de ambtenaren van Financiën constateerden, was: "Nou, u hebt in het regeerakkoord afgesproken dat de huren nog maar met de inflatie mogen stijgen, maar er ligt een wet in de Eerste Kamer die ervan uitgaat dat een zekere mate van liberalisering van de huren mogelijk is, dus dat huren met meer dan de inflatie mogen stijgen." Die wet kon dan dus niet doorgaan, maar die was al wel ingeboekt. Die zat al in de cijfers. Kennelijk wisten degenen die bij de formatie alles doorrekenden dat niet en wist men het bij het Centraal Planbureau ook niet. Die wet moest dus van tafel, maar dan was er nog een gat van 350 miljoen. Dan staat de teller inmiddels dus al op ruim 1 miljard. Ten slotte was er nog een piepklein meevallertje. Ze zeiden: als de huren, omdat ze inflatievolgend zijn, minder gaan stijgen dan we voorheen dachten, bent u ook minder kwijt aan huursubsidie en huurtoeslag. Dat mocht er dus weer afgetrokken worden. Maar per saldo, zo zeiden de ambtenaren van het ministerie, was er dus sprake van een gat van ruim 1 miljard euro.

Uit mijn eigen herinnering weet ik niet wat het eerste moment was dat ik daarvan hoorde. Ik weet alleen dat ik op een dag op het ministerie zat en dat de ambtenaren zeiden: "Welkom minister, we hopen een goede samenwerking met u te hebben, maar we hebben wel een probleem van 1 miljard. U begint met een groot gat. U zult dat op de een of andere manier moeten dichten." Het precieze moment waarop dat gebeurde, weet ik niet. Ik heb de brief van Winsemius gezien in de dossiers die zijn gemaakt voor deze enquête. Wanneer ik die brief zelf onder ogen heb gehad, weet ik ook niet. Dat doet niets af aan het feit dat er tijdens de formatie inderdaad een rekenfout is gemaakt die een buitengewoon onaangename verrassing was

voor niet alleen de minister van Financiën, maar ook de andere leden van het kabinet.

De heer **Mulder**: Er was een probleem van 1 miljard en u weet niet meer wanneer u dat voor het eerst hoorde?

De heer **Bos**: U vraag mij om zeven jaar terug te gaan en de exacte datum te bedenken waarop ik wel of niet een brief kreeg. Ik weet oprecht niet wanneer die brief bij mij gekomen is.

De heer **Mulder**: Wat deed u toen u hoorde van die fout? Hebt u bijvoorbeeld actie ondernomen ten opzichte van de ambtenaren die de fout hadden gemaakt?

De heer **Bos**: Nogmaals: ik weet niet wanneer ik ervan hoorde. Het was toen natuurlijk al gebeurd. Ik heb later begrepen dat de ambtenaren die het rekencentrum van de formatie vormden, normaliter al hun berekeningen checken met het ministerie van Financiën en dat dat deze keer om welke reden dan ook niet gebeurd is. Ik weet niet waarom dat is; dat zou u de formateur of de informateur moeten vragen. Ik weet dat niet. Ik weet alleen dat zo gauw ik om tafel zat met de ambtenaren die voor mij gingen werken op het ministerie, zij zeiden dat ik een heel groot probleem had.

De heer **Mulder**: U was daardoor verrast?

De heer **Bos**: Ja! Het is niet prettig om als minister van Financiën te moeten beginnen met een gat van 1 miljard.

De heer **Mulder**: Wat hebt u toen gedaan?

De heer **Bos**: We zijn toen spelregels gaan bepalen en gaan kijken of we het probleem konden oplossen. In het constituerend beraad ben je nog geen minister. Alle beoogde ministers zitten dan bij elkaar om nog een keer tegen elkaar uit te spreken dat ze begrijpen waar ze voor staan en dat ze bereid

zijn om hun klus te klaren. In dat constituerend beraad hebben we met elkaar geconstateerd dat er naar aanleiding van de formatie een aantal financiële problemen lag waarvan we nog niet precies wisten hoe we ze moesten oplossen. Dit was niet het enige probleem. Elke minister van Financiën begint altijd met een aantal zaken waarvan na de formatie wordt gezegd dat ze misschien toch ingewikkelder liggen dan men dacht bij de formatie of dat ze misschien toch niet zus of zo kunnen. Er zijn altijd ministers die protesteren. Dat hoort er een beetje bij. Je spreekt dan spelregels af. In het constituerend beraad hebben we twee dingen afgesproken. Ten eerste: we nemen nu nog even geen definitieve beslissingen daar waar er grote problemen zijn. We nemen even de tijd om te bekijken hoe we ze gaan oplossen. In formeel begrotingsjargon: de uitgavenkaders werden toen nog niet vastgezet. Dat zouden we een paar maanden later doen. Ten tweede: de hoofdspelregel blijft onder minister van Financiën Bos hetzelfde als onder minister van Financiën Zalm. Als er een gat in een begroting is, wordt de desbetreffende minister in eerste instantie zelf geacht om dat gat weer goed te maken voordat eventueel een beroep kan worden gedaan op collega's. Nou, met die spelregels en die constatering hebben alle collega's in het constituerend beraad ingestemd. Daarna hebben we in mijn herinnering ongeveer vier tot zes maanden nodig gehad om de specifieke problemen die hiermee samenhangen in overleg met met name mevrouw Vogelaar opgelost te krijgen.

De heer **Mulder**: Ik ga nog even terug. Nog voordat het kabinet geïnstalleerd werd, had u op 20 februari 2007 een ontmoeting met minister Vogelaar, in een poging om de budgettaire schade van het coalitieakkoord te beperken, zoals ambtenaren van uw ministerie het noemden. Weet u nog hoe dat gesprek met minister Vogelaar verliep?

De heer **Bos**: Nee. Nee, dat weet ik niet. Ik heb ook geen stukken gevonden die daarover gaan en ik heb er geen herinnering aan. Het enige wat ik weet is dat ik in het constituerend beraad -- ik dacht dat dat op 22 februari was, dus na het gesprek met mevrouw Vogelaar -- aan alle ministers, dus ook aan mevrouw Vogelaar, heb gevraagd of ze akkoord gingen met de spelregels

die ik voorstelde, of we ons allemaal realiseerden dat er een aantal nog niet opgeloste financiële problemen waren en of men akkoord ging met de manier waarop ik voorstelde dat we daarmee zouden omgaan. Daar heeft ook -- als ik dat mag zeggen, want het is constituerend beraad en dat valt volgens mij onder het geheim van de ministerraad -- mevrouw Vogelaar mee ingestemd.

De heer **Mulder**: Wist mevrouw Vogelaar van de rekenfout?

De heer **Bos**: Ik weet dat niet. Ik weet het echt niet. Ik dacht uit het verhoor van de heer Winsemius begrepen te hebben dat hij in ieder geval zijn visie op de rekenfout -- waarover ik overigens ook nog wel iets wil zeggen -- aan mevrouw Vogelaar had meegegeven. Ik denk dus dat zij er ook van wist. Uit het feit dat zij kennelijk met mij heeft overlegd over de financiële problemen, moeten we misschien afleiden dat er op dat ministerie toen het besef was dat er een specifiek probleem lag, maar ik weet dus niet in welke mate van detail. Het enige wat ik weet, is dat ...

De heer **Mulder**: Als u weet dat er een fout is, ligt het dan niet voor de hand dat u minister Vogelaar daarvan op een of andere manier in kennis stelt?

De heer **Bos**: Ik zeg nog een keer dat ik niet exact weet wat ik op 22 februari wist. Stel dat ik op 22 februari die ene notitie kende die mijn ambtenaren rond ik geloof 19 februari hebben geschreven, dan wist ik dat er dus mogelijk een probleem was. Dat was één notitie van ambtenaren, hè? Dat betekent dat je daarna met elkaar gaat bespreken of het probleem inderdaad zo groot is en of er nog wat aan gedaan kan worden. Als u het dossier over de complete zaak bekijkt, ziet u dat we allereerst talloze pogingen hebben gedaan om ervoor te zorgen dat het probleem kleiner zou zijn dan wat er voorlag. Je moet een analyse die wordt gegeven natuurlijk ook niet in een keer overnemen en tegen de eerste die roept "u hebt een probleem van 1 miljard!" zeggen "ja, u hebt gelijk, weet je wat, ik ga de belastingen verhogen!" of "weet je wat, ik ga de uitgaven beperken!". Nee, je gaat eerst kijken of het wel klopt. Dat vond ik ook mijn taak als minister van Financiën: eerst kijken hoe groot het probleem echt is en het daarna oplossen.

De heer **Mulder**: Toen u wist hoe groot het probleem was, hebt u het dus tegen mevrouw Vogelaar gezegd.

De heer **Bos**: Ik weet heel zeker dat in de dagen nadat het kabinet startte -- of dat nu voor of na het constituerend beraad was weet ik niet -- ook meteen het overleg met mevrouw Vogelaar is gestart over de vraag hoe we dit probleem zouden kunnen oplossen. Het ministerie van Financiën heeft haar daarbij nogal nadrukkelijk geholpen.

De **voorzitter**: Een klein punt van orde, mijnheer Bos. Het constituerend beraad valt niet onder het begrip ministerraad.

De heer **Bos**: Oké.

De **voorzitter**: Dat is een staatsrechtelijk gegeven, ook voor onze commissie, dus u kunt vrijuit spreken.

De heer **Bos**: Mooi.

De heer **Mulder**: Dan komen we nu bij de oplossing.

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: Wat was de oplossing voor het probleem van de 1 miljard?

De heer **Bos**: De oplossing is uiteindelijk geweest dat we hebben gezegd dat we ertoe zouden overgaan om de woningbouwcorporaties onder de vennootschapsbelastingplicht te laten vallen. In de laatste raming die we daarvoor gebruikten, zou dat ongeveer 0,5 miljard opleveren. Daarmee was dus een half miljard van dat hele miljard opgelost. Het andere halve miljard hebben we bij wat ik net in jargon noemde de vaststelling van de kaders ten laste van de algemene ruimte laten komen. In de praktijk hebben alle

ministers dus eigenlijk meebetaald aan het oplossen van het probleem op de begroting van WWI.

De heer **Mulder**: Toen was er 1 miljard opgelost.

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: Maar had minister Vogelaar toen al geld voor de wijkaanpak?

De heer **Bos**: Nou, dat had ze net zo veel als aan het begin. De rekenfout ging over de inkomstenkant. De rekenfout ging niet over de hoeveelheid geld die de minister kreeg. In het coalitieakkoord stond heel duidelijk dat er een grote hoeveelheid geld richting de gemeenten aangewend zou kunnen worden voor een wijkaanpak. Dat zou wel onderhandelingen vergen met de gemeenten, omdat het deels geld was waarover de gemeenten zelf gaan, vanuit het Gemeentefonds. Dan moet je proberen om daar met elkaar afspraken over te maken. Ook was er de afspraak met mevrouw Vogelaar dat er, zoals ook de heer Winsemius bepleitte, samen met de woningcorporaties afspraken konden worden gemaakt waardoor de woningbouwcorporaties via convenanten of anderszins zelf geld zouden ophoesten, zonder dat dit via een belasting geheven zou hoeven worden. Dat geld kon dan weer in de wijken teruggeploegd worden. Uiteindelijk was er nog een instrument. Daarmee hebben we minister Vogelaar ook geholpen. Als ze datgene wat de woningcorporaties zelf zouden ophoesten, niet voldoende zou vinden, zouden we nog via een aanvullende belasting kunnen heffen. In het palet waarmee minister Vogelaar uiteindelijk aan de slag is gegaan, zie je alle drie de elementen terug: geld via het Gemeentefonds, geld -- ik geloof tien keer 250 miljoen -- dat door gemeenten samen met woningbouwcorporaties zelf zou worden opgehoest en door henzelf zou worden aangewend en een heffing van tien keer 75.

De heer **Mulder**: Daar komen we straks op. Minister Vogelaar moest dus zelf nog wel het veld in om te onderhandelen met gemeenten over het geld dat beschikbaar was voor de wijkaanpak?

De heer **Bos**: Nou en of. Ja.

De heer **Mulder**: Het was dus niet zomaar "beste minister, hier staat een zak geld voor u klaar" maar "u moet eerst zelf nog zaken doen met de gemeenten om dat te onderhandelen".

De heer **Bos**: Zeker.

De heer **Mulder**: Naast de problemen aan de inkomstenkant.

De heer **Bos**: Ja, maar er was ook een grote bereidheid -- dat zeiden de corporaties tenminste steeds tegen ons -- om zelf een bijdrage te leveren. De corporaties hebben steeds uitgestraald dat ze liever zelf geld ophoestten en betrokken werden bij de aanwending van dat geld dan dat ze zouden worden geconfronteerd met een strafheffing.

De heer **Mulder**: Dat was dus bewust beleid?

De heer **Bos**: Die uitruil staat ook in het coalitieakkoord, ja.

De heer **Mulder**: Exact. Niet apart geld reserveren, maar proberen om afspraken te maken met de gemeenten.

De heer **Bos**: Ook apart geld reserveren. Er was een accres van het Gemeentefonds waarvan we zeiden: dat gaat mede die kant op; ga daar nu met de gemeenten over onderhandelen. Er was ook de mogelijkheid van een extra heffing waarvan de opbrengsten zouden worden teruggeploegd. Er was ook de mogelijkheid van een begrotingsfonds, al dan niet te vullen via convenanten.

De heer **Mulder**: Maar er stond geen pot geld klaar; er moest nog wel werk worden verricht.

De heer **Bos**: Er stond ook een pot geld klaar, namelijk het accres uit het Gemeentefonds, maar voor de rest was er inderdaad ruimte om zelf dat geld te genereren, ja.

De heer **Mulder**: Maar dat accres moest nog wel even worden bestemd voor de wijkaanpak. Dat stond niet vast.

De heer **Bos**: Neenee, het stond wel vast dat dit richting wijken en gemeenten zou gaan. Alleen heb je daarbinnen vervolgens natuurlijk nog heel veel mogelijkheden om het te besteden.

De heer **Mulder**: Precies.

De heer **Bos**: Daarover zou de minister dan wel moeten onderhandelen.

De heer **Mulder**: Helder: ze moest nog onderhandelen. Dat was doelbewust?

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: Daarna ging het kabinet 100 dagen het land in. Is er toen nog over gesproken om de financiering anders te regelen dan via het accres?

De heer **Bos**: Nou, mijn teleurstelling is vooral geweest dat, om redenen die ik niet helemaal ken, de betrokken ministers uiteindelijk zo weinig werk hebben gemaakt van de onderhandelingen met de gemeenten. Over het bedrag van ruim 400 miljoen dat daarvoor klaarstond, is eigenlijk tegen de gemeenten gezegd: daar gaan jullie over en wij gaan ons er niet meer mee bemoeien. Daarmee is jammer genoeg wel een hefboom verloren gegaan waarmee de minister voor WWI invloed had kunnen uitoefenen op de aanwending van dat geld. De mogelijkheid om met de gemeenten te

onderhandelen over een soort medebeslissingsrecht voor de aanwending van dat accres is helaas niet gegrepen.

De heer **Mulder**: Verwijt u dat haar?

De heer **Bos**: Gegeven het feit dat de wijken hard geld nodig hadden, gegeven het feit dat minister Vogelaar een terechte ambitieuze agenda had en gegeven het feit dat het geld niet voor het oprapen lag, vond ik het geen verstandige keus om van een pot van 400 miljoen, die de gemeenten moesten uitgeven in de gemeentelijke sfeer, te zeggen: ik bemoei me er niet mee. Ik zag ook andere bewindslieden die in exact dezelfde situatie, dus met gemeentegeld waar ze formeel niet over gingen, toch in overleg zijn gegaan met de gemeenten en toch afspraken wisten te maken, zodat het geld dat gemeenten uitgaven spoorde met de ambities die de bewindspersonen op nationaal niveau hadden. Dat kan dus wel gewoon, maar minister Vogelaar heeft om redenen die ik niet ken -- dat moet u haar maar vragen -- die mogelijkheid niet gegrepen.

De heer **Mulder**: Gemeenten ervoeren dat als een sigaar uit eigen doos.

De heer **Bos**: Ja. Dat is altijd zo; dat is bekend. Dat krijg je elke vier jaar. Op het moment dat er sprake is van extra geld in het Gemeentefonds, wil de rijksoverheid eigenlijk praten over de aanwending daarvan, omdat ze het jammer vindt als gemeenten er dingen mee zouden doen die haaks staan op wat de rijksoverheid wil. Dan zeggen de gemeenten: nee, het is ons geld, wij gaan erover. Formeel hebben ze daar nog gelijk in ook, dus ontstaat er dan een gesprek, zo niet een onderhandeling. Meestal willen de gemeenten ook wel wat van de overheid en ontstaat er dan toch iets waarbij je het allemaal in een mandje doet en er uiteindelijk een totaalpakket uitrolt.

De heer **Mulder**: Dank. Ik kijk naar mijn collega's.

De **voorzitter**: Mijnheer Bashir, aanvullend.

De heer **Bashir**: Mijnheer Bos, u zegt dat de twee ambtenaren die het rekencentrum vormden bij de totstandkoming van het regeerakkoord een rekenfout hebben gemaakt.

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Bashir**: Weet u nog wie dat waren?

De heer **Bos**: Jazeker. Dat was de hoogste ambtenaar van het land op dat moment, de secretaris-generaal van Algemene Zaken, de heer Richard van Zwol, en dat was de heer Peter Martens. Ik dacht dat hij op dat moment directeur was van de sociaaleconomische afdeling van het ministerie van Sociale Zaken.

De heer **Bashir**: Waarom is het ministerie van Financiën eigenlijk niet betrokken geweest bij het rekenen?

De heer **Bos**: Ik weet het niet.

De heer **Bashir**: Maar u zat aan tafel bij de onderhandelingen. U hebt de onderhandelingen gevoerd.

De heer **Bos**: Maar ik was onderhandelaar. Ik had geen band met het ministerie van Financiën. Ik was Kamerlid. Ik weet het niet zeker -- u zou dat moeten navragen -- maar ik denk dat de informateur het formatiebureau of het secretariaat van de formatie samenstelt en daar controle op houdt. Ik weet niet of dat op een gegeven moment vanuit Algemene Zaken door de minister-president wordt aangeboden, in de zin van "neem deze ambtenaren maar". Het zijn ook ontzaglijk goede ambtenaren met wie ik fantastisch heb samengewerkt, alleen hebben ze op dit punt een steek laten vallen.

De heer **Bashir**: Ja. Is het gebruikelijk dat het ministerie van Financiën er niet bij betrokken wordt?

De heer **Bos**: Ik heb dat later een keer gevraagd aan mijn ambtenaren. Ze zeiden dat ze het nog nooit hadden meegemaakt dat het formatiesecretariaat een coalitieprogramma doorrekent zonder dit bij het ministerie van Financiën te checken.

De heer **Bashir**: Vervolgens gaat het regeerakkoord, waarin dus een rekenfout van 1 miljard euro staat, naar de Kamer. Is de Kamer daarna ook geïnformeerd over de rekenfout?

De heer **Bos**: Vast wel, maar ik zou niet weten wanneer. Dat weet ik in ieder geval niet uit mijn hoofd.

De heer **Bashir**: Tot slot. Er staat een rekenfout van 1 miljard euro in het regeerakkoord. Vervolgens is er eigenlijk geen geld voor de wijkaanpak van minister Vogelaar.

De heer **Bos**: Die conclusie trek ik niet, hè!

De heer **Bashir**: Althans, ze moet zelf naar de gemeenten en ze moet zelf geld zien te vinden om vervolgens haar wijkaanpak te kunnen financieren. Wist minister Vogelaar dit voordat zij begon aan haar ministerschap?

De heer **Bos**: Zij kende het coalitieakkoord. Daarin stond bij de ruimte voor uitgaven exact aangegeven dat het geld voor de wijkaanpak uit het Gemeentefonds kwam en uit nog een paar kleinere andere potjes. Er stond nergens iets anders. Er stond ook dat er een mogelijkheid was om via convenanten of via een heffing extra geld op te halen en dat dan ook in de wijken te steken. Dat stond er allemaal exact in. Ik weet niet of minister Vogelaar het volgende wist. Ik wist dat ook niet totdat mij de rekenfout gewaar werd. Dat is dat er aan de heffing die ook in het coalitieakkoord stond, een juridisch probleem ten grondslag lag waardoor er een gat dreigde. Of zij dat wist, weet ik gewoon niet. Ik wist het niet en ik hoorde het te laat.

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Bashir.

Mijnheer Bos, u zei net dat de vennootschapsbelasting een van de middelen was om het door de rekenfout veroorzaakte gat op de begroting te dichten.

De heer **Bos**: Ja.

De **voorzitter**: Dat is de winstbelasting die van bedrijven wordt geheven.

De heer **Bos**: Voorzitter. Ik merk dat u wilt overgaan tot het onderwerp vennootschapsbelasting. Zou ik nog één opmerking mogen maken over de rekenfout?

De **voorzitter**: Zeker.

De heer **Bos**: Dat is naar aanleiding van het commentaar dat de heer Winsemius daarover gegeven heeft in de krant en ook voor deze commissie. De heer Winsemius heeft in grote lijnen ... Niet op details, als je kijkt hoe het precies in elkaar zat, maar in grote lijnen heeft hij gelijk dat er in de formatie een rekenfout is gemaakt, waarmee deze minister van Financiën en zijn collega's het verder maar moesten uitzoeken. Hij zegt ook dat er alternatieven waren. Ik zou de commissie er alleen wel op attent willen maken dat het gat in de rijksbegroting bij de alternatieven van de heer Winsemius minstens zo groot was als het gat waarmee wij geconfronteerd werden. In de brief waaruit de heer Mulder net citeerde -- de brief die de heer Winsemius in ieder geval aan mij heeft gestuurd, die ik nu uit het dossier heb gehaald en waarvan ik niet weet of ik hem destijds ook heb gezien -- zegt hij bijvoorbeeld dat hij vindt dat het niet doorgaan van de wet betaalbaarheidshheffing die bij de Eerste Kamer lag, ten laste van de algemene middelen moet komen. Dat betekent gewoon dat je een gat van 350 miljoen in de schatkist accepteert. Hij zegt ook dat het geld voor de wijkaanpak moet worden opgebracht doordat corporaties hun huren verlagen en je bij lagere huren minder huursubsidie nodig hebt. Het geld dat dan vrijkomt, kan naar de wijken toe, zodat je geen heffing nodig hebt. Prima, maar op het moment dat ik die heffing uit het regeerakkoord haal, valt er een gat van 750 miljoen. Tel dat bij elkaar op en je zit weer op exact hetzelfde

miljard dat wij hadden. De heer Winsemius heeft dus gelijk dat er een rekenfout was -- daar baalde ik ook van toen ik dat te horen kreeg en ermee moest werken -- maar hij heeft haar niet voor ons kunnen oplossen.

De **voorzitter**: Goed, dank voor de verdere toelichting. We gaan toch even naar de vennootschapsbelasting, de winstbelasting voor bedrijven in Nederland. U zei net dat dit een manier was om het gat deels op te vullen. Tussen februari 2007 en Prinsjesdag 2007, als de begroting naar buiten komt, had u daar besprekingen over met minister Vogelaar. Hoe liepen die besprekingen?

De heer **Bos**: Moeizaam.

De **voorzitter**: Was zij voorstander van de vennootschapsbelasting?

De heer **Bos**: Nee, niet in eerste instantie. Uiteindelijk wel.

De **voorzitter**: Waarom uiteindelijk wel? Wat trok haar over de streep?

De heer **Bos**: Of: waarom in eerste instantie niet? U moet haar dat natuurlijk vooral zelf vragen, maar het moeilijke voor mevrouw Vogelaar was dat ... Dat is voor veel vakministers natuurlijk moeilijk. Ze zijn enerzijds gebonden aan een coalitieakkoord, waarin ook financiële randvoorwaarden zitten zoals het op orde krijgen van de schatkist, het financieringstekort dat onder een bepaalde grens moest blijven en de hoeveelheid bezuinigingen. Dat zijn niet alleen de arbeidsvoorwaarden van de minister van Financiën, maar die gelden voor elke bewindspersoon. Daar was ze enerzijds dus aan gebonden. Anderzijds word je als vakminister ook aangesproken op het opkomen voor de belangen van de sector die zich in jouw portefeuille bevindt. Dat was natuurlijk ook voor minister Vogelaar af en toe knap ingewikkeld, want de woningbouwcorporatiesector zat niet te wachten op enigerlei vorm van heffing en protesteerde dus heftig tegen elke vorm van heffing. Tegelijkertijd werd zij geconfronteerd met een minister van Financiën die zei: we moeten

toch wat, want ik heb je nu al voor een paar honderd miljoen gematst, maar er moet toch ook echt wel iets vanuit de corporatiewereld zelf komen.

De **voorzitter**: Er was al een gedeeltelijke vennootschapsbelastingplicht, ook wel Vpb genoemd, voor de commerciële activiteiten. De opbrengst die in eerste instantie was geraamd, was zo'n 25 miljoen euro per jaar, maar er kwam eigenlijk amper iets binnen op die Vpb-heffing voor dat commerciële stuk. Was u daar verbaasd over?

De heer **Bos**: Ik ken die cijfers niet. Ik weet dat gewoon niet. Ik geloof u meteen, hoor, maar de belastingheffing is de portefeuille van de staatssecretaris. Ik weet dat gewoon niet.

De **voorzitter**: U was een paar jaar eerder zelf staatssecretaris.

De heer **Bos**: Nou, een paar jaar ... Zes jaar daarvoor, ja.

De **voorzitter**: Daarna kwam dus de volledige vennootschapsbelastingplicht voor de sector op tafel. De opbrengst daarvan werd door Financiën geraamd op 450 miljoen per jaar. Daar zat echter wel een ingroei in: het zou zo'n 25 jaar duren voordat dat niveau zou worden gehaald. Dat is natuurlijk vrij lang. Het ministerie van Financiën was wel altijd voorstander van de -- zoals we het noemen -- integrale Vpb-plicht voor alle corporaties. Was dat omdat het de corporaties sowieso als gewone ondernemingen beschouwde?

De heer **Bos**: Nee, zo heb ik het niet begrepen. Ik heb altijd begrepen dat er twee of drie redenen waren om uiteindelijk over te gaan tot het afschaffen van de gedeeltelijke vrijstelling. De eerste reden was dat er een ongelijk speelveld ontstond met andere projectontwikkelaars. Een tweede reden was dat er een geschiedenis in Brussel was rondom de vraag of er wel of geen sprake was van staatssteun op het moment dat je woningbouwcorporaties een gehele of gedeeltelijke vrijstelling geeft. Een derde reden was natuurlijk dat er een alternatief moest komen voor de heffing die uit het regeerakkoord was geblazen, omdat ze juridisch niet houdbaar bleek. Het enige alternatief

dat we konden verzinnen, maar dat minder opbrengsten had, was de vennootschapsbelasting.

De **voorzitter**: Die is natuurlijk wat makkelijker op te leggen vanuit wetgevingsperspectief.

De heer **Bos**: Ja, want ze bestaat al. De grondslag moet je dan nog wel bepalen. Daar zat misschien nog een vierde argument. In de fiscaliteit is natuurlijk langjarig de gedachte gerijpt dat je beter een brede grondslag kunt hebben met een laag tarief dan een smalle grondslag met een hoog tarief. Een smalle grondslag ontstaat door allerlei vrijstellingen en aftrekposten. Door de jaren heen is er altijd wel een streven in de fiscaliteit om uitzonderingen, vrijstellingen en aftrekposten te schrappen. Deze gedeeltelijke vrijstelling viel eigenlijk ook onder dat streven.

De **voorzitter**: Ik kom nu op 20 augustus 2007.

De heer **Bos**: O, die dag!

De **voorzitter**: U heeft dan een onderonsje met minister Vogelaar en met een zekere mijnheer Kromwijk, directeur van Woonbron. Uit ons onderzoek is gebleken dat de heer Kromwijk toen zelf -- hij was een woningcorporatiebestuurder -- met de suggestie kwam om de volledige vennootschapsbelasting maar eens even in te voeren. Was het gebruikelijk dat corporatiedirecteuren bij hoog ministerieel overleg aan tafel zaten om suggesties te doen?

De heer **Bos**: De datum die u noemt, zegt me niks. Ik weet wel dat ik de heer Kromwijk een of twee keer ontmoet heb. Dat was deels omdat hij ook in de Partij van de Arbeid actief was in de sfeer van volkshuisvesting. Hij was dus gewoon iemand die er veel van wist, deels omdat hij kennelijk ook bij minister Vogelaar aan tafel een bijzondere positie innam. Misschien adviseerde hij of had hij bijzondere inzichten. De reden dat zijn inbreng hier interessant werd, was dat hij zei: "Jullie raming klopt niet. Jullie hebben de

vennootschapsbelastingplicht steeds afgewezen omdat die te weinig opbrengt." Het is precies zoals u zegt: ik geloof dat het zou beginnen met 100 miljoen in het eerste jaar en tergend langzaam zou oplopen naar iets in de buurt van 450 miljoen. Hij zei: "Jullie rekenen gewoon niet goed. Het klopt niet. Het brengt echt meer op. Als je mij met een pistool op de borst vraagt wat wij in de corporatiewereld het liefst hebben, dan hebben we liever dat die vennootschapsbelasting wordt geheven dan dat jullie met een of andere draak van een nieuwe heffing komen. Dus kijk daar nog eens naar." Ik herinner mij dat gesprek dus als het beginpunt van het "er nog eens naar kijken", wat uiteindelijk inderdaad leidde tot een andere raming van de belastingopbrengsten.

De **voorzitter**: Als Kromwijk als directeur-bestuurder van een corporatie met iets komt, waarom was dat dan meteen zo waardevol dat men het liet doorrekenen door de Belastingdienst?

De heer **Bos**: Ik heb dat oordeel niet, hè. Ik zit daar dan aan tafel met mensen die fiscaal expert zijn en begrijpen wat hij zegt. Op dat punt lag er in die tijd volgens mij ook nog een advies van, ik denk, het Centraal Fonds Volkshuisvesting, dat ook een opmerking had gemaakt over de vraag of onze berekening klopte. Een plus een is dan twee. We hadden wel een probleem dat moest worden opgelost. Als iemand dan zegt dat je er misschien niet goed naar hebt gekeken, ga je er nog een keer naar kijken.

De **voorzitter**: U merkte zelf al terecht op dat de directie belastingen van het ministerie van Financiën twee dagen later zei dat de raming inderdaad wel hoger kon. Die wordt dan op zo'n 550 miljoen per jaar geschat, al sneller te bereiken.

De heer **Bos**: Ja, dat laatste was natuurlijk vooral heel belangrijk.

De **voorzitter**: Ja, dus dat was echt fors hoger. Bent u dan niet sceptisch, aangezien er in dat commerciële stuk 25 miljoen was geraamd en er een grijpstuiver binnen kwam? Financiën kwam hier met een ingroei tot in de

eeuwigheid naar 450 miljoen. Plotseling knallen ze het plafond uit die ramingen: ja, 450 miljoen per jaar! Word je dan niet sceptisch?

De heer **Bos**: Nou, je hebt gemengde gevoelens. Die gemengde gevoelens waren bij mij dat ik natuurlijk ook wel verrast was dat een raming in zo'n korte tijd zo radicaal kon veranderen. Tegelijkertijd dacht ik: als er inderdaad sprake is geweest van een verkeerd inzicht, dan kan dat. Het verbaasde me wel. Daarnaast loste het natuurlijk ook wel een probleem voor me op.

De **voorzitter**: Het was wel handig natuurlijk.

De heer **Bos**: Ja, dat kwam me heel goed uit.

De **voorzitter**: Een lekker bedrag. Was dat ook niet de bedoeling van zo'n raming?

De heer **Bos**: Dat is precies de reden waarom politici zich niet met ramingen moeten bezighouden, omdat ze anders in de verleiding zullen komen om die te gaan manipuleren. Dat moet je dus aan technische experts overlaten. Er staan gelukkig dus geen vingerafdrukken van mij op die ramingen.

De **voorzitter**: Nee, maar we zien ... Ik ga meteen met u door naar 2009-2010. Excusez le mot, maar er komt dan een habbekrats binnen: 2 miljoen euro. Er was in 2008 350 miljoen geraamd en daarna meteen 555 miljoen. Het bleek 2 miljoen euro te zijn. Hoe ziet u dat in het licht van die analyse, van die nieuwe raming van augustus 2007?

De heer **Bos**: Ik begrijp dat een rechterlijke uitspraak de corporaties in staat heeft gesteld om een bepaalde fiscale mogelijkheid te benutten waardoor de opbrengst van de heffing zeker in die jaren meteen veel lager werd. Dat was kennelijk niet voorzien door de Belastingdienst. Die rechtszaak hebben ze verloren. Helaas gebeurt dat weleens vaker.

De **voorzitter**: Ik zou zeggen als fiscalist: in het begin van het belastingplichtig maken van een sector moet je juist rekening houden met een lagere opbrengst, omdat je heel hoge afschrijvingen ziet. Dat is gebruikelijk, maar ...

De heer **Bos**: U zou het na moeten vragen bij de fiscale experts. Uit de praktijk weet ik dat het ongelooflijk moeilijk is om te voorspellen, vooral als het over de toekomst gaat en al helemaal als het over belastingen gaat. Bij de Belastingdienst zijn ze daar heel goed in, maar het blijft uiteindelijk een kwestie van inschatten. Soms gaat het fout en soms betekent die fout een voordeel: dan blijkt iets opeens veel meer op te brengen dan je gedacht had. En soms is het een nadeel, want dan blijkt het minder op te brengen. Dat laatste is hier kennelijk het geval.

De **voorzitter**: De commissie ziet in de stukken dat minister Vogelaar ...

De heer **Bos**: Als ik dat dan toch even mag zeggen. Ik ga terug naar het begin van ons gesprek. Daarmee is die rekenfout van 1 miljard dus bijna volledig, voor 100%, uiteindelijk uit de algemene middelen gecompenseerd. Dus daar moet de sector vooral niet te hard over klagen. De eerste 500 miljoen werd door de minister van Financiën al in de kaders geregeld. De tweede 500 miljoen had via de vennootschapsbelasting binnen moeten komen en is dus niet via de belastingen binnengekomen.

De **voorzitter**: Dat mislukte faliekant.

We zien dat minister Vogelaar aan blijft hikken tegen die vennootschapsbelasting in de sector. Ze committeerde zich er in een zogenaamde mandaatbrief aan dat ze zich zou inzetten voor die complete vennootschapsbelasting. Daarna zien we dat ze toch vrij solistisch opereert, ook in de onderhandelingen met Aedes. Ze wil daar toch min of meer van wegblijven. Hoe is ze uiteindelijk wel overtuigd geraakt van het nut van die Vpb? Lukte u dat überhaupt?

De heer **Bos**: Hoe is het ... Ik, ik, ... Ik denk ...

De **voorzitter**: Een herziene raming. Dan zou ze waarschijnlijk ook blij moeten zijn met een veel hoger bedrag.

De heer **Bos**: Voor de minister betekende het ... Het uiteindelijke aanbod dat ik minister Vogelaar deed, was dat, als zij de vennootschapsbelastingplicht voor corporaties zou verdedigen, ik zou afzien van elke andere vraag aan de corporaties om via een heffing of anderszins nog meer geld op te brengen voor de schatkist. Oftewel, alles wat corporaties dan daarbovenop nog zouden kunnen genereren, zou gebruikt mogen worden door minister Vogelaar voor de wijkenaanpak en hoefde dus niet meer naar de schatkist. Ik denk dat dit argument voor de minister uiteindelijk doorslaggevend was om het te accepteren. Ik denk ook dat ze niet zo geweldig veel keus meer had.

De **voorzitter**: We zullen het haar ook vragen.

Toen die integrale vennootschapsbelastingplicht er kwam, zagen we een beweging bij bepaalde corporaties van: "Hm! Dat gaat wel erg gemakkelijk als het Rijk ons op die manier wil afromen. Laten we proberen om uit dat stelsel te treden." Je ziet dat corporaties daarover gaan discussiëren. Er gaat er zelfs een naar de rechter. Opting-out heet dat met een duur woord. Was voorzien dat dit de reactie zou kunnen zijn? Hoe zat u in die discussie?

De heer **Bos**: Ik weet dat we rekening hebben gehouden met allerlei reacties van woningbouwcorporaties in de zin dat ze niet meer zouden willen meewerken aan allerlei convenanten of dat er rare dingen zouden gebeuren met de huren of dat ze minder huizen zouden gaan verkopen. Dat laatste zouden we natuurlijk ook onwenselijk hebben gevonden. Op enigerlei moment in die discussie zijn we rekening moeten gaan houden met wat dan heet "opting-out", de mogelijkheid dat individuele corporaties uit het stelsel zouden stappen. Door onze juristen is overigens steeds gezegd: dat kunnen ze helemaal niet; daar krijgen ze de ruimte niet voor. Dat bleek ook zo te zijn. Ik geloof dat de rechter dat een paar keer heeft bevestigd.

De **voorzitter**: "Een jurist." Dat wil zeggen de landsadvocaat. Die hebt u om advies gevraagd. Duidelijk.

Ik ga terug naar collega Mulder.

De heer **Mulder**: U hebt een afspraak met minister Vogelaar over de vennootschapsbelasting. Vervolgens kan zij zich richten op de onderhandelingen met de sector, met Aedes, over een fonds voor de wijkenaanpak. Zij heeft dan nog steeds geen eigen budget voor haar programmaministerie WWI. Dat moest, zoals u al zei, via een heffing betaald worden. Is minister Vogelaar met randvoorwaarden van u de onderhandelingen ingegaan?

De heer **Bos**: Ja. Ze heeft in het constituerend beraad de spelregels geaccepteerd. Zoals gezegd hebben we haar daarna ook geholpen door een deel van het tekort voor eigen rekening, voor rekening van de schatkist te nemen en door haar te helpen bij het ontwikkelen van heffingsinstrumenten waarmee ze geld uit de sector kon halen. Uiteindelijk heeft ze een akkoord bereikt met de sector dat vervolgens, geloof ik, weer door individuele leden uit de sector verworpen is. Maar niettemin, er lag uiteindelijk een akkoord met de sector waardoor er enerzijds 250 miljoen per jaar door de sector zelf in de desbetreffende projecten gestoken zou worden en er anderzijds 75 miljoen per jaar geheven zou kunnen worden door het Centraal Fonds Volkshuisvesting.

De heer **Mulder**: Was u betrokken bij die onderhandelingen?

De heer **Bos**: Op momenten dat het mis dreigde te gaan, ja.

De heer **Mulder**: Wanneer dreigde het mis te gaan?

De heer **Bos**: Iets te vaak.

De heer **Mulder**: Iets te vaak?

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: En wat gebeurde er dan?

De heer **Bos**: Dan moesten wij de minister herinneren aan de afspraken die we gemaakt hadden.

De heer **Mulder**: Kunt u beschrijven hoe die gesprekken gingen wanneer het mis dreigde te gaan? Kwam de minister dan bij u?

De heer **Bos**: Of de ambtenaren worden op elkaar afgestuurd om er zeker van te zijn dat ... Kijk, je opereert als kabinet als eenheid. Je bent allemaal gebonden aan hetzelfde regeerakkoord en aan de afspraken die daarin staan. Je kunt dus niet als individuele minister afspraken maken met derden waardoor je opeens financiële verplichtingen op je neemt die gewoon niet gedekt zijn in het coalitieakkoord dat je met elkaar hebt afgesproken. Er zijn een paar momenten geweest waarop er dingen op tafel kwamen tussen de minister en de woningbouwcorporaties die ofwel het instrument van de vennootschapsbelasting afzwakten, ofwel een gat sloegen in de schatkist ofwel een beroep deden op middelen uit het coalitieakkoord die voor andere ministers bestemd waren.

De heer **Mulder**: De minister hield zich dus niet aan het mandaat.

De heer **Bos**: Uiteindelijk wel.

De heer **Mulder**: Maar tussentijds dreigde zij zich daar niet aan te houden?

De heer **Bos**: De welwillende interpretatie is dat de minister de grenzen van haar mandaat heeft opgezocht en daar uiteindelijk binnen is gebleven.

De heer **Mulder**: Maar dat mandaat was toch helder?

De heer **Bos**: Zeker.

De heer **Mulder**: Hoe kan het dan dat iemand daar van af ...

De heer **Bos**: Ik houd het even bij de formulering dat ze er uiteindelijk niet van is afgeweken.

De heer **Mulder**: Er niet van af is geweken.
Hebt u zelf ook nog aan tafel gezeten met Aedes?

De heer **Bos**: Ik herinner me in ieder geval één gesprek.

De heer **Mulder**: Wat zijn uw herinneringen aan dat gesprek?

De heer **Bos**: Het was wel een bijzonder gesprek, want de minister voor WWI kwam binnen met de voorzitter van Aedes, de bond van de corporaties. Dat was de heer Van Leeuwen. Als je met twee ministers een gesprek of onderhandelingen voert met een derde partij, dan is het normaal dat je als ministers naast elkaar gaat zitten en dat tegenover je aan tafel de partij zit met wie je zaken gaat doen. Opeens merkte ik dat ik aan een kant van de tafel zat en dat mevrouw Vogelaar met de heer Van Leeuwen aan de andere kant van de tafel zat. Zij ging dus ter plekke met haar eigen minister van Financiën onderhandelen. Nou, dat was niet helemaal de bedoeling, laat ik het zo maar zeggen.

De heer **Mulder**: Er was niet echt sprake van eenheid van kabinetsbeleid.

De heer **Bos**: Jawel. Die bewaakte ik wel. Aan de afspraken is verder ook niet getornd. Ik kan me voorstellen dat dat ... Nou, zo hoort het niet te gaan en ik vond dat niet sterk overkomen.

De heer **Mulder**: We hadden het al over het mandaat van minister Vogelaar. Dat staat ook in een brief die is goedgekeurd door de ministerraad. Daarin staat verder dat uitgaven uit het fonds vertraagd gedaan kunnen worden. Dat is in de eerste jaren gunstig voor het EMU-saldo. Je krijgt dan wel de

inkomsten uit de heffing, maar je gebruikt het pas later voor uitgaven. Je houdt dan geld over en dat komt ten goede aan het begrotingstekort. Was het uw keuze om het zo te doen?

De heer **Bos**: Het was in ieder geval een idee van mij om het zo te doen. Het is volgens mij uiteindelijk niet gebeurd. Maar dat was een manier om zowel de belangen van de corporaties als de belangen van de schatkist te dienen.

De heer **Mulder**: Dat zou betekenen dat minister Vogelaar met een begrotingstekort zou zitten als ze meer dan 40% zou uitgeven van die heffing van 750 miljoen, of niet?

De heer **Bos**: Nee, het idee is dat als je in één jaar 750 miljoen binnenkrijgt maar minder dan 750 miljoen uitgeeft, je dat jaar voor dat mindere het financieringstekort verkleint. Als je dat tien jaar lang volhoudt -- ervan uitgaande dat je tien jaar later ook minder problemen hebt met je financieringstekort -- dan heb je wel gewoon je financieringstekort voor die periode verlaagd. Tegelijkertijd gaat wel al het geld dat je binnenhaalt, naar die wijken toe, alleen net steeds een fase later. Het is een technische oplossing om geld dat je bij de corporaties binnenhaalt, ook echt naar de wijken te laten gaan en tegelijkertijd de schatkist daar in ieder geval tijdelijk van te laten profiteren.

De heer **Mulder**: U noemt dat een technische oplossing. Ik kan me voorstellen dat het misschien technisch is als je die heffing betaalt en dat geld wordt niet gelijk besteed aan waar het voor bedoeld is, maar dat het ook gewoon betekent dat je dat eerste jaar minder geld hebt.

De heer **Bos**: Zeker, ja. Het is allemaal niet zonder pijn!

De heer **Mulder**: Dat bedoel ik.

De heer **Bos**: Zonder pijn is het er niet gekomen.

We waren in het stadium dat we een probleem moesten oplossen en dus van alles verzonnen. Ik wilde minister Vogelaar ook helpen. Zij wilde geld halen bij de corporaties om in die wijken te steken en ik vond dat ze daar groot gelijk in had.

De heer **Mulder**: Wist mevrouw Vogelaar van dat temporiseren van de uitgaven?

De heer **Bos**: Dat weet ik echt niet, maar dat ... Dat weet ik gewoon niet. Er was niks geheims aan; het was bedoeld om haar te helpen.

De heer **Mulder**: U ging ervan uit dat ze dat wel wist, dat ze dat had begrepen?

De heer **Bos**: Ik weet het echt niet.

De heer **Mulder**: Het is lastig als je iemand een voorstel doet en diegene begrijpt niet wat het voorstel is.

De heer **Bos**: Ja, dat is lastig.

Ik zeg u oprecht dat ik het gewoon niet weet. Ik ga ervan uit dat als zoiets op het ministerie van Financiën wordt bedacht, het ook met de ambtenaren van WWI wordt doorgesproken en dat die het dan aan hun minister vertellen. Maar ik kan u dat allemaal niet uit eerste hand bevestigen.

De heer **Mulder**: Wat betekende wat er gebeurde in de onderhandelingen met Aedes, voor de onderlinge verhoudingen?

De heer **Bos**: Dat heeft niet geholpen.

De heer **Mulder**: Is dat een eufemisme?

De heer **Bos**: Nou, ik houd het gewoon even op deze formulering: het heeft niet geholpen.

De heer **Mulder**: Het heeft niet geholpen.

Uit de stukken die wij hebben, krijgen wij de indruk dat uw ambtenaren er niet op vertrouwen dat het gaat lukken met ... U begint te lachen!

De heer **Bos**: U ook!

De heer **Mulder**: Ja.

In november 2007 vraagt u uw ambtenaren oorlogsscenario's voor te bereiden als de woningcorporaties inderdaad de kont tegen de krib gooien. Waarom verwachtte u dat die onderhandelingen weleens zouden kunnen mislukken?

De heer **Bos**: Omdat er tot op het laatste moment grote weerstand was in de kring van corporaties om mee te werken aan wat minister Vogelaar, gesteund door mijzelf, probeerde te doen. Op het moment dat daarmee regeringsbeleid gefrustreerd zou worden en al helemaal wanneer er echt bedreigd zou worden ... Het was echt ... U hebt deze week hier de huidige directeur van Aedes, de koepel van corporaties, gehad, en dat was een en al spijt, zelfreflectie en hoe alles beter moet. Dat was in 2007 echt heel anders. Toen hadden de corporatiewereld en de directeur van de koepel echt iets tegen de politiek: "Waar bemoeien jullie je mee? Dit weten wij allemaal zelf beter. Wij doen het. Wij hebben niks te maken met regeringsbeleid en blijf met je ... van ons geld af." Dat was de sfeer. Dus dat was een heel moeilijk bastion om te nemen, voor mevrouw Vogelaar maar ook voor mijzelf. Als je kijkt naar de brieven die door de corporaties in die tijd werden gestuurd, dan zie je dat er echt werd bedreigd met het saboteren van regeringsbeleid als wij onze democratisch gelegitimeerde agenda zouden doorzetten. Dan moet je je als verantwoordelijk minister op een gegeven moment ook afvragen: stel dat dit inderdaad uitloopt op een mislukking en dat we geen deal hebben met de corporaties en ze gaan inderdaad al die dreigementen doorzetten, wat kunnen we dan nog?

De heer **Mulder**: Vandaar die term "oorlogsscenario's"?

De heer **Bos**: Dat was ... Ja, ik zal die term vast en zeker in die context bedacht hebben, ja.

De heer **Mulder**: Als de onderhandelingen wel waren geslaagd, zou dan een publieke heffing niet nodig zijn geweest?

De heer **Bos**: In mijn herinnering was het het oorspronkelijke plan van de minister dat er tien jaar lang 300 miljoen door de corporaties opgebracht zou worden. Omdat dat bedrag uiteindelijk niet haalbaar bleek en volgens mij naar tien jaar lang 250 miljoen ging, was er nog steeds een noodzaak om het aan te vullen met een kleine heffing van 75 miljoen per jaar. Dat is in mijn herinnering hoe het zat. U hebt gelijk: als corporaties uit eigener beweging bereid waren geweest meer te doen, dan was een heffing niet nodig geweest.

De heer **Mulder**: Kan dan gesteld worden dat het belang van een positief EMU-saldo prevaleerde boven de wijkaanpak?

De heer **Bos**: Nee, het was allebei belangrijk.

De heer **Mulder**: Allebei belangrijk.

De heer **Bos**: Ja. Dat compliceerde het wel, maar het was allebei belangrijk.

De heer **Mulder**: Dank.

De **voorzitter**: Mijnheer Bashir, aanvullend.

De heer **Bashir**: Mijnheer Bos, u vertelde dat mevrouw Vogelaar samen met de heer Van Leeuwen van Aedes met u onderhandelde. Jullie zaten met elkaar aan tafel en mevrouw Vogelaar -- dat kwam een beetje naar voren uit uw antwoord -- wierp zich toen eigenlijk op als belangenbehartiger van de sector. Zeg ik dat goed?

De heer **Bos**: Ja, dat was zeker in dat gesprek helaas het geval.

De heer **Bashir**: Zegt dit nu iets over mevrouw Vogelaar of over het ministerie voor WWI?

De heer **Bos**: Dat is een interessante vraag.

De heer **Bashir**: Mij gaat het erom dat er in uw optiek blijkbaar sprake was van verwevenheid. Dan is het de vraag of dat nou aan mevrouw Vogelaar lag of aan WWI.

(De heer Bos laat een stilte vallen.)

De heer **Bos**: Er waren zeker elementen in de opstelling van het ministerie en de minister die de minister echt zelf als persoon anders had kunnen invullen. Bijvoorbeeld het feit dat je tegenover je eigen minister van Financiën gaat zitten op het moment dat je in gesprek gaat met een derde, is echt een keus die zij zelf maakte. Het feit dat zij terecht probeert een balans te zoeken tussen het opkomen voor een sector en het onderdeel zijn van een kabinet, dat vind ik een terechte invulling van haar taak. Zo hoort het ook te werken. Het zou heel goed kunnen, maar ik kan niet uit eerste hand bevestigen dat ook ambtenaren op het ministerie zich misschien iets te veel met de corporaties identificeerden en iets te weinig met andere belangen. Wat ik wel kan constateren, is dat ze in ieder geval niet in staat zijn geweest of hebben gewild, hun minister te corrigeren op momenten dat dat misschien had bijgedragen aan een goed gezamenlijk optreden van Financiën en WWI.

De heer **Bashir**: Was dit nou het gesprek waaruit u uw conclusies trok over mevrouw Vogelaar?

De heer **Bos**: Nee.

De heer **Bashir**: Dit was dus niet moment waarop de verhoudingen verstoord raakten?

De heer **Bos**: Ik zei net: het was natuurlijk niet goed voor onze verhouding. Maar we zijn er uiteindelijk met de corporaties uitgekomen en dan ga je daar niet te lang bij stilstaan. Dit was zeker niet het gesprek waaruit ik -- overigens niet als minister van Financiën of als vicepremier, maar als PvdA-leider -- conclusies trok over het functioneren van mevrouw Vogelaar. Dat was niet toen.

De heer **Bashir**: Tot slot. Het is de commissie opgevallen dat u eigenlijk een minister op pad stuurt met weinig middelen, met weinig geld. Hoe kijkt u hierop terug? Is het niet vreemd om een minister op pad te sturen met geen geld? Ze moest het geld zelf zien te vinden. Er is een rekenfout gemaakt. Hoe kijkt u daar zelf op terug?

De heer **Bos**: Die rekenfout was vooral ook mijn probleem. Ik kreeg die rekenfout als minister van Financiën voor mijn kiezen. Ik moest dat oplossen en dat was dus niet iets wat op het bordje van mevrouw Vogelaar lag. Het lag na de formatie op mijn bordje. Ik voelde mij daar slachtoffer van en ik heb dat zo goed mogelijk proberen op te lossen.

Mevrouw Vogelaar had in de formatie geld meegekregen, waarover ze het samen met de gemeenten eens moest worden. Zij verkoos om redenen die ze zelf maar moet zeggen, om dat gesprek niet met de gemeenten aan te gaan. Ik zie dat als een gemiste kans.

Er waren andere gelden, bijvoorbeeld de zogenaamde ISV-gelden. Die liepen ook via het departement en die konden ook gebruikt worden voor de wijkenaanpak. We hebben het zelfs nog met een jaar verlengd. Het zou, geloof ik, in 2010 ophouden en we hebben het nog tot 2011 verlengd. Dat geld stond ook tot haar beschikking. Het was eigen geld waarmee ze kon werken. En ze kreeg de mogelijkheid om met een eigen heffingsinstrumentarium te komen en dat heeft ze uiteindelijk ook gedaan. Is dat ongewoon of onredelijk? Onredelijk is het niet, want als je ... Ik bedoel: een minister van Financiën heeft geen geld. Al het geld dat ik heb als

minister van Financiën, is geld dat ik met belastingen en premies bij de burgers ophaal.

De heer **Bashir**: Maar de gezamenlijke wijkenaanpak was wel een centraal uitgangspunt van het kabinet.

De heer **Bos**: Zeker. Dus deden wij in de coalitie hetzelfde als wat alle partijen in de Kamer in hun verkiezingsprogramma's voorstelden, namelijk kijken of je met een vorm van een heffing op het vermogen van corporaties de wijkenaanpak zou kunnen financieren. Dat is dus niet verzonnen in de formatie of verzonnen door de minister van Financiën, want alle politieke partijen hadden het toen in hun verkiezingsprogramma's staan. Om even een heel actueel voorbeeld erbij te halen: de huidige minister van Onderwijs heeft volgens mij het afgelopen jaar voor een vergelijkbare opdracht gestaan toen zij de mogelijkheid kreeg om extra middelen te vinden voor het investeren in het onderwijs. Zij moest dat wel zelf eerst via een verandering in het stelsel van studiefinanciering opbrengen. Die middelen voor extra investeringen in het onderwijs zouden er niet zijn gekomen als die verandering in de studiefinanciering niet tot stand zou zijn gebracht. Het komt vaker voor, maar het is niet makkelijk. Het is hard werken. Maar het was wel wat alle partijen in de Tweede Kamer hadden opgeschreven dat er moest gebeuren.

De **voorzitter**: We gaan door met de heer Mulder.

De heer **Mulder**: We hadden het al over de relatie. We hadden het al over oorlogsscenario's. U hebt tijdens uw ministerschap veel gesprekken gevoerd met de minister voor WWI, minister Vogelaar. Uw ambtenaren waren nauw betrokken bij de onderhandelingen. Ze beschrijven het als een strijd. Op een negatief advies van de landsadvocaat over de invoering van de Vpb reageren de ambtenaren van minister Vogelaar licht euforisch. Hebt u iets meegekregen van die strijd tussen ambtenaren?

De heer **Bos**: Nou ja, ik ga ervan uit dat ik indertijd al die notities heb gelezen en dat gaat met een lach en een traan. Daarna ga je gewoon je werk weer doen.

De heer **Mulder**: U hebt het wel meegekregen?

De heer **Bos**: Ja, dit is typisch zo'n vraag, mijnheer Mulder, die ik niet uit eigen herinnering ... Als u mij nu vraagt wat ik heb meegekregen van wat er zoveel jaar terug is gebeurd, dan moet ik u antwoorden "dat weet ik niet". Als ik het dossier doorkijk, dan zie ik allerlei notities die ik in die tijd heb gelezen. Ik zal het dan ook vast en zeker meegekregen hebben.

De heer **Mulder**: Het kabinet waarin u vicepremier was, werkte op dat moment aan de introductie van de zogeheten maatschappelijke onderneming. Hoe keek u aan tegen deze rechtsvorm?

De heer **Bos**: Ik heb hem nooit helemaal begrepen.

De heer **Mulder**: Hij stond wel in het regeerakkoord.

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: Daar had u zelf over onderhandeld.

De heer **Bos**: Ja.

De heer **Mulder**: Maar u hebt het toch niet helemaal begrepen! Waarom niet?

De heer **Bos**: Ik moet uitkijken met de heer Oskam achter de tafel! Het is een concept dat verzonnen is door het wetenschappelijk instituut van het CDA, een concept waaraan ook de beoogd premier van de coalitie waartoe ik toetrad, de heer Balkenende, zelf als auteur nogal wat bijgedragen had. Het was een manier om organisaties die in het

maatschappelijk middenveld actief waren, een formele juridische status te geven. Je schrijft dan in ieder geval iets op over wat je van ze verwacht, over wat hun rechten en plichten zijn en over aan wie ze wel of niet verantwoording schuldig zijn. Dat is, denk ik, de meest neutrale omschrijving die ik kan geven. Het niet begrijpen begon een beetje bij de vraag wat het nu precies toevoegde aan concepten rondom ondernemingen en ondernemingsrecht die we al hebben in het Burgerlijk Wetboek. Introduceert het niet op allerlei manieren winstmotieven en gebrekkig toezicht in de publieke en de semipublieke sector, iets waar we niet op zaten te wachten? Die debatten hebben we in al die jaren gevoerd. Volgens mij is het ... Het is uiteindelijk ook vastgelopen; dat moeten we volgens mij wel constateren.

De heer **Mulder**: Het stond wel in het regeerakkoord. Het stond ook in het onderhandelaarsakkoord van Aedes met minister Vogelaar dat niet doorging. U zag die maatschappelijke onderneming niet als een middel om te komen tot verbetering van de doelmatigheid en de integriteit?

De heer **Bos**: Ik was niet tegen! Ik had mijn handtekening gezet onder het regeerakkoord en ik was dus gehouden om mijn best te doen en er wat van te maken. Het heeft alleen nooit een vorm bereikt, waarvan we met elkaar zeiden: zo kan het en zo moet het.

De heer **Mulder**: Nog even aansluitend op de heer Bashir. Eigenlijk verwijt u minister Vogelaar dat ze het budget niet heeft geregeld. U zei: er was een kans met de gemeenten. Er was ISV-geld. Dat staat voor Stedelijke Vernieuwing. Dat is een pot, een heffing. Was het toch niet een bijna onmogelijke taak om het te regelen? Ze moest bij Aedes de vennootschapsbelasting verdedigen. Ze moest de heffing binnenhalen. Ging ze niet met een onmogelijke taak het veld in voor iets wat het kabinet zo belangrijk vond?

De heer **Bos**: Dan toch heel even precies. Ik verwijt minister Vogelaar niets. Ik heb u gezegd dat ik niet weet waarom zij de onderhandelingen met de gemeenten niet is aangegaan over die 400 miljoen. Dat moet u haar vooral

zelf vragen. Ik zie dat collega's over vergelijkbare hoeveelheden geld het gesprek met de gemeenten wel aangingen en ook gewoon afspraken konden maken over de besteding van dat geld. Ik denk dan: dat is een gemiste kans. Wat haar afweging is geweest, moet u haar vragen.

Zij heeft ten tweede wel degelijk uiteindelijk geld geregeld en gevonden voor de wijkaanpak! Ze heeft de tien keer 250 miljoen per jaar geregeld en ze heeft de tien keer 75 miljoen van wat later de vogelaarheffing is gaan heten, geregeld. Dat heeft ze gewoon zelf gedaan. Dat is hartstikke goed! Het was heel moeilijk, maar ze heeft dat wel voor elkaar gekregen. Dat is veel geld als je dat in die wijken kunt steken.

Ten derde hebben wij ervoor gezorgd dat die reeks zogeheten ISV-gelden nog een jaar werd doorgetrokken. Ik dacht dat dit staat voor Interstedelijke Vernieuwing. Is dat het woord of ...? Stadsvernieuwing? Het was in ieder geval zoiets. Er is dus wel degelijk geld op de plank gekomen, maar voor elke minister geldt -- minister Vogelaar was niet de enige -- dat je moet roeien met de riemen die je hebt. Je hebt altijd minder riemen dan je zou willen.

De heer **Mulder**: Als commissie denken we: hé, krachtwijkaanpak, een belangrijk speerpunt van het kabinet. Het is dan wel opvallend hoe moeilijk die financiering tot stand komt.

De heer **Bos**: Daarmee ben ik het oneens.

De heer **Mulder**: Vond u het uiteindelijk een haalbare missie om die financiering rond te krijgen?

De heer **Bos**: Ik ben het met u oneens. Ten eerste is wat ik zojuist beschreef, gewoon gedaan en gelukt. Ten tweede ging er ook erg veel geld naar de wijkenaanpak, maar dan niet via de begroting van minister Vogelaar. Dat liep bijvoorbeeld via de veiligheidsbegroting. Veiligheid was echt een heel groot issue in heel veel van die wijken. Daar ging dus geld naartoe. Het ging via sociale zekerheid: mensen aan het werk helpen in die wijken. Het ging via groenvoorziening in die wijken. Er waren dus tal van terreinen waarop andere

ministers een bijdrage leverden aan het wijkenbeleid. Het was nu juist de taak van minister Vogelaar om dat te coördineren en focus te geven. En ten derde: een minister heeft meer instrumenten dan alleen maar geld. Een minister gaat ook over bevoegdheden van gemeenten en woningbouwcorporaties, de afspraken die met elkaar worden gemaakt en de convenanten die met elkaar worden gemaakt. Makkelijk was het zeker niet, maar er waren echt veel instrumenten.

De heer **Mulder**: Helder.

Een paar dagen voor het aftreden van minister Vogelaar debatteert de Kamer met haar over de aankoop en de exploitatie van het stoomschip Rotterdam door woningcorporatie Woonbron. In hoeverre speelde dit debat in de Kamer een rol bij haar vertrek?

De heer **Bos**: Dat was de laatste druppel. De heer Bashir vroeg net of dat gesprek de aanleiding was. Dat gesprek was niet de aanleiding, dit Kamerdebat wel.

De heer **Mulder**: Welke andere druppels waren er daarvoor?

De heer **Bos**: Nou ja, er was een opeenstapeling van ... Als u het niet erg vindt, zou ik dit graag relatief kort houden, want ik weet niet helemaal zeker of -- daar gaat u natuurlijk over, hoor! -- dit echt het onderwerp van de enquête is. Er waren een aantal zaken voorgevallen in de omgang van minister Vogelaar met Kamerleden, de omgang van minister Vogelaar met haar collega's en de omgang van minister Vogelaar met de pers. Daardoor had ze zozeer aan gezag ingeboet dat het mijn oordeel als PvdA-leider was - ik neem daar de volle verantwoordelijkheid voor -- dat ze niet meer gezagsvol door kon gaan.

De heer **Mulder**: U zei dat de ss Rotterdam de laatste druppel was. Vond u haar optreden in deze zaak van Woonbron verwijtbaar? Vond u dat ze het niet goed deed?

De heer **Bos**: Ik vond het toen in ieder geval onverstandig. Ik vond dat zij Kamerleden onnodig schoffeerde en ik vond dat zij in dat debat eigenlijk onvoorwaardelijk achter Woonbron ging staan, terwijl iedereen op zijn klompen kon aanvoelen dat de aankoop van die Rotterdam misschien niet zo verstandig was. Je doet er als minister natuurlijk sowieso verstandig aan om niet, voordat er enigerlei onderzoek is gedaan, meteen al achter de desbetreffende woningcorporatie te gaan staan en om eerst dat onderzoek te laten plaatsvinden. Het kwam toen niet over als een verstandig optreden.

De heer **Mulder**: Ze treedt af en vervolgens benadert u de heer Van der Laan als opvolger. Welke kwaliteiten had de heer Van der Laan voor het corporatiedossier?

De heer **Bos**: Dat heeft hij volgens mij in de jaren daarna uitbundig laten zien. Hij is een jurist die goed thuis is in de juridische zaken waarmee de corporatiewereld vol zit. Hij kent de stedelijke omgeving, onder andere vanuit zijn politieke ervaring in Amsterdam. Hij wordt door iedereen gezien als een buitengewoon beminnelijk persoon die zich met enige soepelheid door een mijnenveld kan bewegen. Dat leken ons allemaal kwaliteiten die van pas zouden kunnen komen.

De heer **Mulder**: Kreeg hij bij zijn aantreden een opdracht of een boodschap van u mee?

De heer **Bos**: Ja, het herstellen van gezag. Dat gold inmiddels natuurlijk op twee terreinen, want minister Vogelaar was niet alleen verantwoordelijk voor de wijkenaanpak maar ook voor het integratiedossier.

De heer **Mulder**: Het herstellen van gezag. Speelden ook uw opvattingen over de maatschappelijke onderneming en het toezicht op de corporaties mee bij zijn benoeming?

De heer **Bos**: Nee, maar ik ben wel heel erg blij over hoe hij dat heeft opgepakt.

De heer **Mulder**: Hoe hij dat heeft opgepakt, zullen we dan later op de dag horen.

De heer **Bos**: Daar ga ik van uit, ja.

De heer **Mulder**: Dank, voorzitter.

De **voorzitter**: Dan ga we ook nog even naar mevrouw Hachchi.

Mevrouw **Hachchi**: Mijnheer Bos, luisterend naar dit verhoor blijft bij mij toch nog een punt hangen. Ik ga daarvoor terug naar het begin en wel naar die rekenfout. U geeft aan dat u zich niet herinnert wanneer u van die rekenfout wist. De blauwe brief kreeg u van minister Winsemius. Hij was toen zelf nog minister en u nog niet.

De heer **Bos**: Klopt.

Mevrouw **Hachchi**: Die brief is dan ook aan u als fractievoorzitter gericht. Dat is toch post die je niet elke dag krijgt. Kunt u het zich nog steeds niet herinneren?

De heer **Bos**: Nee. U vraagt mij of ik zeven jaar geleden een brief heb gekregen. Weet u nog welke brieven u zeven jaar geleden hebt gekregen?

Mevrouw **Hachchi**: Als ik een blauwe brief gekregen zou hebben, dan was ik dat niet zo snel vergeten.

De heer **Bos**: Dat zou misschien zelfs betekenen dat ik hem niet gekregen heb, maar dat durf ik ook niet te zeggen. Ik weet het niet.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u wel bevestigen dat u de brief hebt gehad, voordat u minister van Financiën werd?

De heer **Bos**: Nee, dat kan ik niet. Misschien mag ik daar ten principale een opmerking over maken.

Het is in dit soort verhoren, ook voor mijzelf, steeds wel een heel moeilijke keus of ik op basis van mijn eigen herinnering antwoorden geef of dat ik in de dossiers duik om te kijken wat de ambtenaren gereconstrueerd hebben en op basis daarvan te denken: oh ja, het zal vast en zeker wel zo en zo gegaan zijn. Als u mij vraagt of ik op basis van mijn eigen herinnering weet of en wanneer ik die brief heb gekregen, dan moet ik u antwoorden: nee, dat weet ik niet. Ik sluit dus helemaal niet uit dat die brief ergens op een stapel is terechtgekomen die ik pas gezien heb toen ik na de onderhandelingen als Kamerlid terugkwam. Ik sluit niet uit dat deze brief vanuit de Kamer is doorgesluisd naar het formatiebureau en dat die daar formeel is afgedaan door het secretariaat en dus niet aan de onderhandelaars is gegeven. Ik sluit ook niet uit dat ik hem zelf gezien heb. Ik weet het gewoon niet! Het enige wat ik weet, is dat als ik het dossier doorlees, ik zie dat de brief geschreven is en aan mij gericht was.

Mevrouw **Hachchi**: Als fractievoorzitter.

De heer **Bos**: Als fractievoorzitter, als Kamerlid, ja.

Mevrouw **Hachchi**: Een kersverse minister zonder geld, sterker nog, in de min laten beginnen, is op zijn zachtst gezegd een valse start. Dat moet u weten als ervaren politicus.

De heer **Bos**: U hebt het nu over de minister van Financiën, neem ik aan.

Mevrouw **Hachchi**: Nee, ik heb het over minister Vogelaar.

De heer **Bos**: Maar de minister van Financiën begon met een min.

Mevrouw **Hachchi**: Laat mij mijn punt even afmaken.

Wat nog erger is dan als minister met zo'n budgettaire valse start te beginnen, is van meet af aan niet van de hoed en de rand te weten. Dat is onder uw leiding wel gebeurd bij minister Vogelaar. Kunt u daarop reageren?

De heer **Bos**: Ja. De minister die met een min moest beginnen was de minister van Financiën. Ík begon aan het kabinet met een tekort van 1 miljard ten opzichte van wat ik dacht in de schatkist te hebben. Ík moest beslissen hoe ik dat ging oplossen. Er is geen enkele andere minister met een min begonnen. Minister Vogelaar heeft niet 1 miljard uit haar begroting moeten ophoesten om mijn tekort te dichten. Er was maar één iemand die een rekenfout voor zijn kiezen kreeg en een tekort had en dat was de minister van Financiën. En die had daar goed de pest over in. Maar dat was wel de situatie waarin we zaten.

Minister Vogelaar heeft op geen enkele wijze in moeten leveren op intensiveringsgelden die haar waren toegezegd of op begrotingsgelden die ze toegezegd kreeg, omdat er een rekenfout was gemaakt. De enige implicatie van de rekenfout voor minister Vogelaar was dat ze moest helpen om het gat in de schatkist te dichten door op een andere manier geld te halen bij corporaties dan in het regeerakkoord voorzien was. 0,5 miljard van die rekenfout van 1 miljard heb ik uiteindelijk zelf opgelost in de algemene middelen. De andere 0,5 miljard hebben we met de vennootschapsbelasting bij de corporaties binnengehaald en zelfs dat bleek uiteindelijk om een veel lager bedrag te gaan. Nergens, ik herhaal, nergens heeft minister Vogelaar een cent minder gekregen om aan het werk te gaan dan dat ze in het coalitieakkoord voorgeschoteld kreeg.

De **voorzitter**: Mijnheer Bos, we naderen het einde van het openbaar verhoor. Als onze commissie kijkt naar de rol van actoren in de wereld van de corporaties, komen we ook uit bij de regering, dus bij de opeenvolgende bewindslieden die ergens iets hebben gedaan met die corporaties. In dit geval is dat ook mevrouw Vogelaar, maar ook uzelf, ondanks het feit dat u niet rechtstreeks op de corporaties zat, maar op de financiën. Dus als wij ook vragen naar de relatie tussen u en mevrouw Vogelaar is dat voor onze commissie zo waardevol, omdat we dan achter de waarheid hopen te komen

over hoe minister Vogelaar op dit dossier heeft geacteerd, wat u daarvan vond en vice versa. Dat is de reden waarom wij als commissie hiernaar vragen. Dat wil ik u nog even meegeven.

Sluiting 10.39 uur.